

TRAO ĐỔI VỀ

Những vấn đề trong

CÔNG CUỘC

ĐỔI MỚI

ĐẤT NƯỚC

Hỏi : Ông Nguyễn Văn Linh, tổng bí thư Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) có phải là người đứng đầu xu hướng đổi mới trong Đảng? Có phải ý niệm đổi mới là của ông? Ai là những người ủng hộ và ai là người chống đổi mới trong lãnh đạo Đảng?

Trả lời : Thật khó mà xác định một cách chính xác ai là cha đẻ của ý niệm "đổi mới" ở nước ta. Có điều chắc chắn, khẩu hiệu "đổi mới là vấn đề sống còn" là do ông Trường Chinh nêu ra. Ông Trường Chinh là người thuộc khuynh hướng cứng nhắc, "giáo điều". Về cuối đời, do không còn nắm quyền hành lớn trong Đảng (đủ chính thức ông vẫn là nhân vật quan trọng của Đảng), ông có điều kiện tiếp xúc với thực tế. Ông thấy được những khó khăn to lớn của đất nước, hiểu được phần nào những bất mãn của quần chúng và nhận thức được những yếu kém, sai lầm của Đảng. Từ đó, ông đã nêu ra khẩu hiệu nói trên và đã đưa ý niệm này vào các nghị quyết của đại hội VI, tổ chức năm 1986. Dĩ nhiên cũng phải thấy rằng, không có cuộc cải tạo bao dạn ở Liên-xô thì có thể chưa có phong trào đổi mới ở Việt Nam

Ở Việt Nam, sau đại hội VI, ai cũng hô hào đổi mới, kể cả những người chống đổi mới. Theo

một số dư luận, ông Võ Văn Kiệt là vị lãnh đạo biết lắng nghe, có được sự quý trọng của giới trí thức, nhất là ở miền Nam, có ý muốn "đổi mới". Ông Nguyễn Văn Linh cũng là người muốn thay đổi... Gần đây người ta nói ông Đỗ Mười kiên quyết ủng hộ nhiều chính sách mới. Trong khi đó ông Nguyễn Văn Linh lại trở nên e dè đối với giới trí thức và báo chí.

Vì chưa xác định rõ ràng nội dung cụ thể của đổi mới cho nên cũng khó phân định dứt khoát ai ủng hộ đổi mới thật sự, ai chống lại. Theo tôi, khó tìm thấy trong giới lãnh đạo cao nhất của ĐCSVN hiện nay, người có cái nhìn sâu sắc, mới mẻ về thời cuộc và từ đó có quyết tâm đổi mới thật sự, như ông Gorbachov ở Liên-xô.

Hỏi : Đảng nói về đổi mới, nhưng nói một cách chung chung. Theo anh, trong hoàn cảnh của nước ta, đứng góc độ của người trí thức, nên thế nào đổi mới thật sự?

Trả lời : Đúng là Đảng nói nhiều về đổi mới, nhưng chưa thể xác định rõ nội dung cụ thể. Theo tôi, người ta tiến hành đổi mới để sửa lại những tư tưởng sai, cách làm sai. Đổi mới là tháo gỡ những vướng mắc, xóa bỏ những nề nếp lỗi thời, xây dựng những cách thức mới, đúng đắn, hiệu quả.

LTS: Vừa qua, Người Việt có nhận được bài viết từ Việt Nam. Kèm theo bài viết có bức thư nhỏ, ghi: "Đây là bài phỏng vấn do một số anh em chúng tôi thực hiện. Người được phỏng vấn là một cán bộ trung cao cấp, nay đã về hưu nhưng vẫn còn theo dõi sát tình hình đất nước. Quý bao xem thấy phù hợp thì đăng và có toàn quyền sử dụng".

Xét thấy nội dung rất phong phú, có thể giúp hiểu rõ hơn những vấn đề của đất nước, chúng tôi mạnh dạn giới thiệu cùng bạn đọc. Do khuôn khổ và khung cảnh của tờ báo, chúng tôi có cắt gọn lại, điều chỉnh cách xưng hô và một số cách nói.

Như vậy việc đầu tiên phải làm là xem xét lại cái gì sai trong quá khứ. Công việc này, Đảng chưa làm, hay nói đúng hơn chưa dám làm. Người ta chỉ hiểu ngầm với nhau một cách chung chung rằng có những cái sai trong tư tưởng, trong cách làm việc, trong cơ chế tổ chức. Còn đâu là những cái sai, cái sai nào chính yếu thì chưa đề cập đến, chỉ bàn đến những cái "râu ria".

Theo tôi, mấy mươi năm Đảng lãnh đạo, công lao và thành tích của Đảng không thể xem nhẹ. Tuy nhiên, cũng không phải không có những yếu kém và sai lầm. Chúng ta đã được học tập về thành tích, chúng ta cũng cần rút bài học từ những sai lầm. Hiện nay, tình hình rất nghiêm trọng. Đất nước đang ở trong cơn khủng hoảng toàn diện, không những về kinh tế, xã hội mà còn là tư tưởng, đường lối, đội ngũ lãnh đạo. Muốn vượt qua tình hình nghiêm trọng này, phải dám nhìn thẳng vào thực tế, phải thực hiện cuộc cải tổ rất cơ bản. Nếu chỉ làm nửa vời như hiện nay thì chỉ chạy loanh quanh. Cuộc khủng hoảng ngày càng xoáy sâu thêm. Câu nói "đổi mới là vấn đề sống còn" là yêu cầu bức bách của nước ta.

Trong công cuộc đổi mới, đầu tiên phải đổi mới cái đầu, đổi mới tư duy. Mà tư duy ở đây là rộng lớn, là cơ bản, chứ không

giới hạn trong tư duy kinh tế. Đòi
mỗi tư duy là nhân thức... lại
toàn bộ các vấn đề: tình hình
thực tế và yêu cầu của đất nước;
bối cảnh của thế giới ngày nay;
sự áp dụng của chủ nghĩa Mác
vào nước ta; vai trò và đường lối
của ĐCSVN; vị trí và quyền lợi
của mỗi con người... Quen theo
cách suy nghĩ trước đây, đặt vấn
đề như thế là "phạm huy" và có
thể nguy hiểm. Thật ra, đặt lại
các vấn đề chẳng có gì trái với
mác-xít. Mỗi thời đại có những
vấn đề của nó, không thể bằng
nhận thức cũ, bằng phương pháp
cũ mà giải quyết được hết.

Thực chất của đổi mới tư
duy ở mỗi người, đầu tiên là dám
suy nghĩ tự do và độc lập. Trước
đây, Đảng "nghĩ" mọi việc lớn
nhỏ, cho tất cả mọi người. Đảng
ra nghị quyết, sử dụng cán bộ,
báo chí hô hào quần chúng "làm
theo nghị quyết". Đảng không kêu
gọi nhân dân hãy suy nghĩ và
sáng tạo. (Nghị quyết có thực
hiện được không, ít khi kiểm
chứng. Có sai trái, người ta chỉ độ
thừa "biện pháp thực hiện sai, chứ
nghị quyết thì vẫn đúng đắn"

Tư tưởng hướng đổi mới cơ
bản về nhân thức như thế, người
ta sẽ vạch ra sự đổi mới về
phương pháp làm việc, phương
pháp tổ chức, đặt ra cơ chế mới,
lựa chọn những con người phù
hợp. Dĩ nhiên, vấn đề này phức
tạp, cần có nghiên cứu, tranh cãi
và có thời gian để kiểm nghiệm,
tổng kết. Nói chung, đổi mới
phương pháp là không đi theo
đường mòn, không giao điều,
không phải cái gì cũng viện kinh
diện Mác-Lênin, không chạy theo
hình thức, mà dựa vào cơ sở thực
tế, khoa học, biết tôn trọng các
quy luật...

Với một tư duy đổi mới,
nhiều vấn đề cần được suy nghĩ
lại. Chuyên chính vô sản thực sự
là gì? Tại sao Đảng nắm độc
quyền, như thế có phải là cách
thực có lợi nhất không? Nếu có
sai lầm, ai là người phát hiện và
sửa chữa? Ai đại diện quyền lợi,
tiếng nói cho quần chúng ngoài
Đảng? Nguyên tắc tập trung dân
chủ tại sao không phát huy được
tính dân chủ? Tại sao không động
viên được sức mạnh của toàn
dân? Báo chí có phải chỉ là công
cụ tuyên truyền của Đảng? Tại

sao chỉ có Ban Tổ Chức của Đảng
là trách nhiệm toàn bộ nhân sự
của cả nước? Tại sao dân ta thông
minh, Đảng ta sáng suốt mà nước
ta lại là một trong 10 nước nghèo
nhất thế giới? vân, vân... Nhiều
vấn đề này, trên thế giới người ta
đã bàn cãi nhiều. Nhân dân cần
được thông tin đầy đủ, vấn đề
cần được trình bày và tranh luận.

Hỏi : Về chuyên chính vô sản thì
nên hiểu thế nào?

Trả lời: Hiểu chuyên chính vô
sản theo như cách giải thích
thông thường là dân chủ đối với
tầng lớp lao động (công nhân,
nông dân), chuyên chính với "kẻ
thù", trong đó cơ giai cấp tư sản,
thì chuyên chính vô sản chỉ có
trên lý thuyết, không có trên thực
tế. Chưa có ở nước XHCN nào
giai cấp công nhân hoặc nông dân
thật sự nắm quyền lãnh đạo mà
chỉ là một số tri thức nhân danh
công nhân và nông dân. Ở nước
ta công nhân rất cơ cực, không có
tiếng nói; nông dân là những
người bị bóc lột thậm tệ nhất. 30
năm trước đây, Kút-xếp đã là
người muốn xóa bỏ ý niệm này,
thay bằng ý niệm "chuyên chính
nhân dân". Ngày nay, nhiều ĐCS
và một số nước XHCN đã từ bỏ ý
niệm về chuyên chính vô sản.

Hỏi : Còn về tự do cá nhân và
dân chủ?

Trả lời: Đây cũng là một nghịch
lý khác. Từ lâu, những người theo
chủ nghĩa Mác đều nói rằng ở
chế độ xã hội chủ nghĩa, người
dân có tự do cao hơn ở chế độ tư
bản. Thế nhưng thực tế phổ biến
ở khắp các nước XHCN là ngược
lại. Quần chúng nhân dân, ai cũng
thiếu tự do, ai cũng thấy không
có dân chủ. Sống trong một nước
XHCN, người dân có hàng loạt
cách ràng buộc về phát biểu, nhất
là phát biểu công khai, tự do đi
lại, tự do có sáng kiến... Cán bộ
được định nghĩa là người phục vụ
quần chúng. Thế nhưng ở các
nước XHCN, phương Đông cũng
như phương Tây, cán bộ là quan
trên, là cha mẹ và bao giờ cũng
là người "nắm chân lý". Rõ ràng là
sinh hoạt xã hội thiếu dân chủ và
người dân thiếu tự do. Thực tế
này là chỗ mâu thuẫn trong lý
thuyết mà những người theo chủ
nghĩa Mác chưa lý giải được

Hỏi : Còn về những vấn đề của
quá khứ, có phải cần khái quát
lên để soi sáng?

Trả lời : Rất nhiều vấn đề của
quá khứ cần được xem xét, đánh
giá lại. Lịch sử đất nước và lịch
sử Đảng của ta được viết theo xu
hướng của ê kíp lãnh đạo lúc bấy
giờ. Rất nhiều vấn đề không
đúng, hàng loạt những con người
cần được minh oan. Ở Liên-xô,
trong cuộc vận động dân chủ và
công khai hóa, người ta đã đánh
giá lại vai trò, công cũng như tội
của Xta-lin, đã phục hồi một số
cán bộ bị Xta-lin kết án, bỏ nhọ.
Ở đất nước ta, ở qui mô nhỏ hơn,
nhưng những vấn đề tương tự
không phải là thiếu. Ngay cả
những vấn đề ai cũng biết, cũng
còn thắc mắc nhưng vẫn chưa
được soi sáng, như vụ Nhân Văn
Giai Phẩm, vụ "nhóm Xét lại"
những năm 60... Vụ Nhân Văn
Giai Phẩm là một cao trào dân
chủ hoá, chống quan liêu, chống
chủ nghĩa hình thức trong văn
học, nghệ thuật. Nói chung là một
cao trào tiến bộ (dĩ nhiên cũng có
thể có một số mặt tiêu cực).
Nhiều nhà tư tưởng và nghệ sĩ
thời bấy giờ bị kết tội, phải chăng
chỉ vì họ đã đi trước thời đại? Vụ
Hoàng Minh Chính, Đảng Kim
Giang và nhiều nhà trí thức bị
kết tội là theo đuôi chủ nghĩa xét
loại cũng gần giống như thế. Những
năm 1960, ĐCSVN đã ủng hộ tư
tưởng Mao, chống xu hướng Kút-
xếp. Ngày nay, Đảng coi tư tưởng
Mao là sai lầm... Nhưng những
người chủ trương chống Mao
những năm 60 vẫn chưa rửa sạch
được oan ức và chưa được phục
hồi... Dù sao, nhận định lại quá
khứ cũng là để rút những bài học,
chứ không phải để làm rối loạn
thêm, để thanh toán nhau hoặc để
trả thù.

Hỏi : Về phương hướng và các
nghị quyết lớn của Đảng mà cho
đến nay chưa ai đặt lại giá trị
của nó?

Trả lời: Rõ ràng tình hình đất
nước gặp hàng loạt khó khăn hiện
nay không thể tách rời với đường
lối lãnh đạo của Đảng. Nói khác
đi, sự sai trái ngày nay bắt nguồn
từ nội dung của nhiều nghị quyết
quan trọng về con đường tiến lên
xây dựng chủ nghĩa xã hội ở
nước ta. Nào là ưu tiên công
nghiệp nặng, nào là hợp tác hóa,

nào là sử độc quyền lãnh đạo của ĐCSVN... Cho đến nay, Đảng chỉ thừa nhận những cái sai về biện pháp, về con người, chưa dám đi thẳng vào lõi cốt của vấn đề, là đường lối cơ bản và các nghị quyết

Hỏi: Đối với nhiều người, đất nước này đang lâm nguy và người dân cần thấy được ánh sáng. Tại sao Đảng không thấy được việc đó?

Trả lời: Cũng chẳng phải Đảng không thấy, ít ra là không thể không thấy một số mặt của thực tế, sự yếu kém của Đảng, sự mất lòng tin của nhân dân. Có chăng là Đảng không dám nhìn hết sự thật, không dám đánh giá một cách có hệ thống và triệt để, nhất là không dám công khai thừa nhận nhiều thất bại to lớn. Làm như thế Đảng tự coi là "bôi xấu" mình, là đặt lại sự lãnh đạo của chính bản thân mình. Nhưng không thừa nhận thực tế, thì càng nguy hơn. Tình hình về mọi mặt đang suy sụp đến mức nghiêm trọng. Đất nước đang ở trong cơn khủng hoảng toàn diện. Dân tộc Việt Nam không đến nỗi biếng lười, cũng không quá ngu xi, thế mà 14 năm sau ngày giải phóng, nước Việt Nam nay đã trở thành một trong vài nước nghèo nhất thế giới. Ngay cả trong những lãnh vực mà trước đây ta tự hào nhất là giáo dục và y tế cũng ở trong tình trạng cực kỳ đáng báo động. Khách quan mà nói, nhiều người nghĩ rằng đội ngũ lãnh đạo hiện nay (đĩ nhiên người ta không thể quên công trạng kháng chiến chống ngoại xâm của họ) hoàn toàn không ngang tầm với yêu cầu của đất nước. Không những già nua về tuổi tác mà cả trong nhận thức và ý chí. Đảng lại có xu hướng kéo cả dân tộc này già nua theo Đảng. Đó là mối nguy cơ rất đáng ngại.

Hỏi: Xu thế đổi mới trong Đảng có thể đảo ngược được không? Khẩu hiệu đổi mới mà Đại hội

ĐCSVN có ảnh hưởng gì trên thực tế?

Trả lời: Xu thế đổi mới hệ thống XHCN là xu thế của thời đại, không những ở nước ta mà là của hầu hết các nước XHCN khác. Nó không thể đảo ngược được. Có điều là nó diễn ra như thế nào, nhanh chậm ra sao, từ lãnh đạo bên trên hay từ quần chúng phía dưới, yên ổn hay bạo động... là tùy lãnh đạo và quần chúng ở từng nước. Ở nước ta, từ vài năm nay, không khí kinh tế và xã hội có mở ra. Người dân được nói năng thoải mái hơn, báo chí không còn một chiều đơn thuần, nhiều vấn đề được khai ra, nhiều thay đổi về nhân sự, chế độ bao cấp đã từng bước được xóa bỏ (có nội rất may mắn, làm cho một số ngành hoạt động như văn hóa lâm nguy). Thế nhưng, chúng ta đều thấy rằng tình hình chưa có gì thay đổi cơ bản, răng cánh cửa đổi mới khi mở ra, lúc đóng vào. Vì sao? Vì chưa bắt đầu từ cái gốc. Chưa nhằm trúng vào vấn đề trung tâm và do đó cũng không thể nhất quán. Cái gì kết thì mở. Mở xong gặp khó khăn, gặp nguy cơ thì lại đóng. Đóng, mở cứ tiếp nối nhau mà tình hình khó khăn vẫn không vượt qua nổi.

Lấy trường hợp báo Văn Nghệ làm thí dụ. Khi anh Nguyễn Ngọc làm tổng biên tập, chủ trương đổi mới tờ báo. Báo Văn Nghệ nhanh chóng được người đọc yêu chuộng. Nhiều bài báo viết phản ánh cuộc sống, nhiều ý kiến mới mẻ, nhiều sáng tác có chất lượng. Được hơn 1 năm thì anh Nguyễn Ngọc bị đánh, tờ báo lại quay về hướng cũ, quần chúng lại không thêm đọc. Các báo ở Sài Gòn cũng thế. Hai tờ Tuổi Trẻ và Sài Gòn, trước đây hùng hổ "khui" các vấn đề. Từ cả năm nay, có đăng tải những ý kiến gì thật sự quan trọng đâu, thế mà những người tổng biên tập cũng bị cách chức hoặc cảnh cáo. Giới văn học nghệ thuật, một lần nữa, lại e dè, không biết Đảng muốn đổi mới hay không.

Mâu thuẫn còn nằm ngay trong chính tư tưởng và thái độ của tổng bí thư Nguyễn Văn Linh. Trước đây, ông đã tố cáo "những cái lỗ lũng đang sọt", đã kêu gọi nhà văn, nhà báo đứng lên công ngòi bút. Gần đây,

Những lời nói đáng suy nghĩ

"Đừng ảo tưởng rằng những người quan liêu, bảo thủ sẽ tự giác trao cho nhân dân quyền dân chủ, tự giác cụ thể hóa thực hiện sự nghiệp đổi mới."

LS Nguyễn Hữu Thọ,
Chu tịch Mặt trận Tổ quốc Việt Nam

"Hiện nay, tình trạng vi phạm quyền tự do dân chủ và lợi ích chính đáng của công dân, xem thường pháp luật vẫn còn nặng nề và phổ biến. Những sự việc đau lòng như bắt bớ, đánh đập, giam cầm người vô tội, tước đoạt trái phép tài sản của công dân, tước quyền, ức hiếp quần chúng, những hiện tượng bất công đến mức phi lý vẫn xảy ra trong xã hội mà không bị pháp luật nghiêm trị, chẳng những không giảm mà còn tăng hơn"

Phạm Văn Kiệt
Tổng thư ký Mặt Trận
Tổ quốc Việt Nam

"Không thể dân chủ hóa nếu không công khai hóa mọi sự trừ những gì thuộc bí mật quốc gia. Mà không thể công khai hóa nếu không có tự do báo chí và tự do ngôn luận tức là quyền thông tin và được thông tin đầy đủ, chính xác, kịp thời về mọi việc xảy ra trong và ngoài nước... Đây là những quyền căn bản của con người và được Hiến pháp công nhận ở điều 67".

Lý Chính Trung
Phó Chủ tịch Mặt trận
Tổ Quốc tp HCM

chính ông đòi hỏi nhà văn, nhà báo nêu những điển hình tích cực, đừng nói nhiều quá về những hiện tượng tiêu cực trong xã hội, rằng cảnh giác đối với tư tưởng dân chủ tư sản, rằng "dân chủ phải được lãnh đạo"...

Trên lãnh vực kinh tế cũng thế. Có lúc Đảng chủ trương mở cửa. Địa phương, các đơn vị sản xuất, một số tư nhân bung ra làm ăn, mỗi người một cách. Tình hình rối loạn, mấu thuẫn chất chồng. Canh cửa lại khép vào, chủ trương lại thay đổi...Dù sao trên lĩnh vực kinh tế, chủ trương mở cửa còn la rộ ràng hơn ở các lĩnh vực tư tưởng, chính trị, báo chí...

Hỏi : Theo anh, hiện nay cuộc đấu tranh trong nội bộ Đảng gay gắt như thế nào?

Trả lời : Chỉ quan sát người ta có thể suy ra là khá rất gay gắt, nhưng chưa có nổ ra công khai. Nhiều cán bộ già như luật sư Nguyễn Hữu Thọ, các vị trong nhóm Câu Lạc Bộ Những Người Kháng Chiến Cũ (như Nguyễn Hồ, Trần Văn Trà, Phạm Khai...) phát biểu đòi mở rộng dân chủ, phê phán công khai một số lãnh đạo Đảng. Cuộc đấu tranh nội bộ có những lúc căng thẳng. Có lúc tưởng như xu hướng "đổi mới" thắng, cố lực ngược lại. Thực tế, xu thế của TBT Nguyễn Văn Linh vẫn chưa chiêm được ưu thế. Từ khi được bầu vào chức vụ tổng bí thư, ông Linh muốn thay đổi bộ máy tổ chức Đảng, thế nhưng ông vẫn chưa làm được. Mặc dù xu thế đổi mới là xu thế khách quan, cái thế đảng co, nhập nhằng vẫn tiếp diễn. Mặt khác, thực tế và sức ép của quần chúng sẽ tác động tích cực trên cuộc đấu tranh trong nội bộ Đảng

Hỏi : Trong nhân dân lực lượng đối lập lại với Đảng được tổ chức như thế nào? Có thể hình dung ai là những thủ lĩnh đối lập?

Trả lời : Ở bất kỳ đâu, ở thời đại nào, tư tưởng đối lập hay chống đối với lãnh đạo đều tồn tại và không ai tiêu diệt được. Tuy nhiên, ở nước ta, do cơ chế và biện pháp kiểm soát, các lực lượng đối lập đều không thể tổ chức được. Ngoài những tổ chức của Đảng hoặc do Đảng chỉ đạo, quần chúng nhân dân không có diễn đàn công khai, không có phương tiện truyền bá những ý kiến riêng, không thể tranh luận, không có quyền tập hợp... Mọi chi tiết của đời sống đều bị Đảng chi phối. Bất cứ một hành động chống đối nào đều ảnh hưởng trực tiếp và tức khắc đến đời

sống của đường sự. Vì vậy, dù người dân có những điều không đồng tình, chưa nhất thiết là chống đối, cũng không có phương tiện phát biểu. Lâu dần, ý chí phản kháng, vốn là sức sống của một dân tộc bị hao mòn. Tuy nhiên, theo quy luật, đến một mức nào đó, người dân sẽ tự mình phá bỏ những ràng buộc và những ứ chế. Trong quá khứ, chúng ta đã thấy nhiều phong trào "đổi mới" hay "chống đối" như sự kiện Nhân văn Giai phẩm, sự kiện Hoàng Minh Chính... Dù tiếng nói phê phán hay chống đối bị đè bẹp, nhiều con người bị tù đày, những ý tưởng đúng vẫn không chết.

Từ Đại hội VI đến nay, tư do tư tưởng có mở rộng, quần chúng nhân dân bắt đầu chuyển động. Nhiều trí thức, như Phan Đình Diệu, Nguyễn Khắc Viện, Lê Diên... đã phát biểu công khai một số ý kiến về dân chủ, về đổi mới (phát biểu trong các buổi họp thi nhiều, công khai trên báo chí còn rất giới hạn). Trong lãnh vực văn học, nghệ thuật đã đẩy lên các cuộc tranh luận công khai như trên các báo Văn Nghệ, Tuổi Trẻ, Sông Hưởng, Liang Bian, Cảnh En... Qua đó, một số tác phẩm hiện thực phê phán đã xuất hiện như những phim Hà Nội Trong Mắt Ai (Trần Văn Thủy), Chuyện Tử Tế (Trần Văn Thủy)... như những tiểu thuyết Những Ngày Thương Đã Chạy Lên (Xuân Càng), Những Thiên Đường Mù (Dường Thu Hưởng)... như những truyện ngắn, bút ký của Trần Huy Quang, Phùng Gia Lộc, Hoài Tô Hạnh, Hoàng Minh Thưởng... đã tạo điều kiện để những tài năng đã trời đày như Nguyễn Huy Thiệp, Nguyễn Duy ... Một số cây bút lý luận xuất hiện lại hoặc mới nổi lên như Lê Ngọc Trà, Hoàng Ngọc Hiến, Nguyễn Đăng Mạnh, Lữ Phương...

Từ bức bách của cuộc sống, dân chúng đã tổ chức xuống đường. Nông dân ở đồng bằng sông Cửu Long đã kéo về biểu tình ở thành phố Hồ Chí Minh. Ngư dân ở Thuận Hải chất vấn lãnh đạo. Nông dân ở ngoại thành Hà Nội phản đối một số chủ trương về nông nghiệp. Công nhân ở Quảng Ninh đòi nhà nước trả lương bổng kịp thời. Nhiều sinh viên phản đối một số việc

Những lời dâng suy nghĩ

"Một tình trạng tha hóa về chính trị có thể nào quan niệm được trong một chế độ xã hội lấy tình chân thật và tình nhân dân viết trên ngọn cờ của mình?"

Bùi Văn Nam Sơn
Chu tịch Hội Người Việt
Nam tại CHLB Đức.

"Trước trào lưu cải tổ, cải cách ở các nước XHCH anh em trong đó, có đổi mới của Việt Nam. Nhà nước ta lại đóng cửa nhiều tờ báo dám đấu tranh thẳng thắn, dám nói sự thật, được dân yêu, dân mến là đi ngược dòng lịch sử, trào lưu đổi mới cách mạng hiện nay là không thể chấp nhận được".

Nguyễn Hồ
Chu nhiệm báo
Truyền Thông Kháng chiến.

"Tôi nghĩ: cả đất nước, Đảng, CHXH ta đang đứng trước những vấn đề rất lớn. (...) CNXH như chúng ta làm, vì lẽ nào đó, đang trở nên trì trệ. Nó không chứng minh được tính ưu việt đối với chế độ nó thay thế và với lý tưởng chúng ta mở ước".

Nguyễn Ngọc
cựu TBT báo Văn Nghệ
(Sông Hưởng số 37)

làm sai trái hoặc đòi cải thiện đời sống. Tuy nhiên, chưa có một nhóm nào - trừ nhóm Câu Lạc Bộ Những Người Kháng Chiến Cũ - tồn tại như một tổ chức, có cương lĩnh hay kế hoạch hoạt động. Do kinh nghiệm để đảng bị đàn áp, do chưa tin vào ý muốn đổi mới thật sự của ĐCSVN, phong trào quần chúng chưa bùng lên, nhận tài chưa xuất hiện. Những nói như Nguyễn Trãi, "Ở nước Nam ta, nhận tài không bao giờ thiếu". Có chăng là điều kiện xã hội có lẽ còn chưa chín mùi.

Hỏi : Thế còn nhóm câu lạc bộ Những Người Kháng Chiến Cũ thì sao?

TRUYỀN THÔNG
KHÁNG CHIẾN

Trụ sở tại 24/1
Yong Ping - U.S.
Mục tiêu số 38221

Chỉ số ISSN 0883-1978

Tiếng nói của người kháng chiến Sài Gòn Gia Định

● Báo có lệ 15 ngày 25.0 & Sài Gòn
● CM. hàng & vì ngày Nam bộ kháng chiến là học sinh là thầy dạy chính trị
● Sơ mục của hàng tin

Tại sao TT KHÁNG CHIẾN, có một?

TTKH là một tờ báo có một đặc điểm khác biệt với các tờ báo khác, không chỉ về nội dung mà còn về hình thức. TTKH là một tờ báo dành cho người kháng chiến, là tiếng nói của người kháng chiến. TTKH là một tờ báo có một nội dung khác biệt với các tờ báo khác, không chỉ về nội dung mà còn về hình thức. TTKH là một tờ báo dành cho người kháng chiến, là tiếng nói của người kháng chiến.

• Những đồng chí ở trong tù không thể để lại tên họ. Các bạn là những người kháng chiến.

• Những đồng chí ở ngoài tù không thể để lại tên họ. Các bạn là những người kháng chiến.

Trả lời: Họ là cán bộ đã về hưu, chỉ còn muốn thấy lý tưởng mà mình theo đuổi không bị bôi nhọ, sự nghiệp cách mạng không bị sụp đổ vì nạn tham nhũng, những cán bộ bất tài. Họ không có mục đích quyền lực, cũng không phải là tổ chức quản chúng khà đi làm nảy sinh những tư tưởng mới, đe dọa sự lãnh đạo của ĐCSVN. Vì thế, mặc dù Nhóm Câu Lạc Bộ có phê phán công khai sự lãnh đạo Đảng (trên báo và qua bức thư mà ông Nguyễn Hộ, chủ nhiệm tờ Truyền Thông Kháng Chiến đã gửi đến nhiều nơi), ĐCSVN vẫn chưa sử dụng những biện pháp cứng rắn như đàn áp, kết tội, giam tù...

Hỏi: Trong khoảng 5 năm trở lại đây, hàng loạt thay đổi về nhân sự mà trước đây khó có thể hình dung được: phân lớn ủy viên bộ chính trị, gần như 100% hội đồng bộ trưởng, gần như 100% bí thư tỉnh ủy. Tại sao, tình hình vẫn chưa lay chuyển?

Trả lời: Rõ ràng là có đổi người này bằng người nọ, nhưng sự thay đổi chưa thật sự nhằm mục đích mới đất nước thực sự, việc chọn lựa không công khai, tiêu chuẩn chọn lựa người chưa rõ ràng. Do đó sự thay đổi về nhân sự không dẫn đến những kết quả mà một số người chờ đợi. Ở nước ta, nhân sự của Đảng, của chính quyền ở các cấp đều được 1 cơ quan duy nhất xấp xếp, đó là Ban Tổ Chức của đảng. Trong hơn 50 năm nay, người kiến trúc sư duy nhất của nhiều bộ máy Đảng và chính quyền là ông Lê Đức Thọ. Ngày nay, tuy ông Thọ đã "rút lui" về

chức cố vấn, nhưng quyền hạn thực tế vẫn còn ở đây và bộ máy của ông vẫn tiếp tục phát huy tác dụng. Đến nỗi, chính cả tổng bí thư hiện nay của Đảng cũng phải chịu thua bộ máy tổ chức đó. Năm 1986, khi nhậm chức tổng bí thư, ông Linh đã chọn 1 người thủ ký riêng cho mình (là Dương Đình Thọ). Tuy nhiên, ban Tổ Chức Đảng nói như thể là không phù hợp và đã đưa một người khác (Lê Xuân Tùng) vào thay. Sự bổ nhiệm các vị đứng đầu bộ, ngành, địa phương (nhất là những trung tâm văn hoá, công nghiệp lớn như Hà Nội, tp Hồ Chí Minh), dường như không nhằm đáp ứng nguyện vọng của quần chúng hay yêu cầu của thực tế khách quan. Việc thưởng, phạt cũng không rõ ràng. Nhiều cán bộ cao cấp phạm sai lầm trong chính sách hoặc trong tác phong không bao giờ bị xử phạt công khai. Thường là chuyển chuyển chức vụ, nặng lắm là cho về hưu. Hàng loạt thí dụ có thể nêu ra, như trường hợp của các ông phó thủ tướng Tô Hữu, phó thủ tướng Trần Phủ, bộ trưởng Trần Đình Hòa, bộ trưởng Đỗ Văn Nguyên, bí thư tỉnh Hà Đình Hòa...

Hỏi: Vừa qua, nghe nói Đảng có chuẩn bị một đề cương mới và đã tham khảo ý kiến của Liên-xô, nội dung những góp ý của Liên-xô là thế nào?

Trả lời: Đối với đề cương dự thảo của ĐCSVN, Liên-xô đã có những đóng góp ý kiến rất đúng đắn và thẳng thắn. Về cơ bản, họ đã bác bỏ nhiều luận cứ của ĐCSVN. Chẳng hạn, Đảng nhấn mạnh khẩu hiệu đấu tranh "ai thắng ai". Liên-xô nói rõ đây là khẩu hiệu của thời Xta-lin và khuyến ta đừng những ý niệm "mềm dẻo hơn, phù hợp hơn", "tránh cường điệu những mâu thuẫn" để có thể "vận động thật đông đảo lực lượng nhân dân vào công cuộc xây dựng XHCN". Đối với đường lối cơ bản xây dựng CNXH ở nước, ĐCSVN chủ trương "từng bước cải tiến đời sống của nhân dân, nhanh chóng đưa nền sản xuất tư nghiệp, nền sản xuất nhỏ lên nền sản xuất lớn XHCN", Liên-xô đề nghị đảo ngược lại: "nhanh chóng cải thiện đời sống của nhân dân, đồng thời từng bước tiến lên nền sản xuất lớn XHCN". Nhân dân ta, trong một thời gian rất dài, chịu nhiều hy sinh, đời sống vật chất

rất thấp và cần được cấp bách cải thiện, thế mà lãnh đạo không thấy cần phải nhanh chóng cải thiện cuộc sống của họ! Mặt khác, với một nền sản xuất "buồn thúng bán mẹt" thì làm sao và lấy gì để tiến nhanh lên nền đại công nghiệp! Qua đó, ta thấy rõ hơn sự cù kỷ, sự chủ quan và ấu trĩ trong lý luận của nhiều vị có vai vế trong ĐCSVN.

Hỏi: Tôi nghe nói, trong hội nghị lần thứ sáu của Ban Chấp Hành Trung Ương ĐCSVN tổ chức vào tháng 3/89 đã có những đề án bạo đàn, tại sao không có tiếng vang gì cả?

Trả lời: Hội nghị này đã có một đề án khá táo bạo. Chẳng hạn đề án cho rằng cần cải đổi hệ thống chính trị nước ta (như thu gọn các bộ, từ khoảng 60 bộ hoặc tương đương xuống còn vài chục), xóa bỏ những cơ quan thừa (như hội đồng nhà nước), tăng cường bộ chính trị bằng những nhân vật có uy tín và có trình độ, thay đổi một số lãnh đạo, triệu tập hội nghị cán bộ toàn quốc (giống như hội nghị toàn quốc thứ 19 của Liên-xô)... Những đề án này đã hoàn toàn bị bác bỏ. Thay vào đó, BCH bàn về đánh giá kết quả của 2 năm "đổi mới" và tạm hài lòng với nó. Bằng cách làm này, ĐCSVN đã bỏ qua lần nữa cơ hội để tự đổi mới thêm một bước, có thể bắt kịp với thời cuộc!

Tiếp đó là hội nghị lần thứ bảy được triệu tập vào tháng 8/89, để đánh giá tình hình, diễn biến phức tạp ở một số nước XHCN, đặc biệt là ở Ba Lan, Hung Ga Ry, Trung Quốc. Ở hội nghị này, thay vì dám nhìn thẳng vào sự thất bại ở nhiều nước XHCN là do ở chính bản thân các ĐCS ở các nước đó và đường lối lãnh đạo của họ, tư đó mà rút những bài học cần thiết cho mình. Ngược lại, ĐCSVN chỉ thấy những âm mưu thâm độc của đế quốc (di nhiên lúc nào cũng) và cho rằng cần phải đề cao cảnh giác đặc biệt, phong tỏa các tin tức về sự thay đổi ở Đông Âu. Sau đó, cả nước đua nhau học Nghị Quyết VII. Nội dung thực chất là nhân danh bảo vệ CNXH để co cụm lại trước thực tế. ĐCSVN đã tự làm gay gắt thêm cái thế cô lập đã có của mình và vô hình chung, đi gần với xu

hưởng nguy hiểm của ĐCS Trung Quốc

Hỏi : Trong sự co cụm đó, điều ngạc nhiên là một số trí thức độc lập, cổ mờ như Nguyễn Khắc Viện, Trần Đức Thảo ... lại có những đồng tình gián tiếp. Ông Viện thì cho rằng đa số nhân dân Việt Nam đã chọn con đường XHCN, ông chủ trương mở rộng dân chủ nhưng chống đối việc thành lập thêm một đảng phái nào khác mà theo ông chỉ có thể là đảng của những người có tiền của và bị đế quốc chi phối. Ông Thảo thì nhắc nhở ngay tàn không tránh khỏi của chủ nghĩa tư bản và kêu gọi ra sức cảnh giác với chủ nghĩa đế quốc. Theo anh thì nên hiểu như thế nào?

Trả lời: Tôi không thể trả lời được cho các ông này. Ý riêng của tôi là, do những thông tin không đầy đủ, trí thức của ta khó mà hiểu hết được những chuyển biến của thế giới. Rõ ràng là trong khối TBCN, không phải không có những khủng hoảng, nhưng cũng không phải đang ở giai đoạn "ngày hôm trước của tiêu vong". Và khối XHCN đang trải qua những cuộc khủng hoảng trầm trọng, về kinh tế và về các lãnh vực khác, đang đòi hỏi cuộc cải tổ" quan trọng. Đối với ông Viện, người mà quan chúng rất trân trọng về những ý kiến và cuộc đấu tranh mở rộng dân chủ, tuy nhiên, một số giả định của ông cần được thử thách bằng thực tế và bằng những cơ sở khoa học.

Mặc khác, chúng ta là những người tự nguyện theo lý thuyết mà Mac đã xây dựng và đường lối cách mạng Việt Nam mà Bác Hồ đã vạch ra. Không ai muốn chối bỏ những lý tưởng cao đẹp đó. Tuy nhiên, phải khách quan nhìn nhận thực tế của đất nước và của thời đại. Lắm lúc, phải cố gắng tự vượt lên khỏi chính mình mới có thể có được cái nhìn khách quan. Từ đó mới có thể bảo vệ được nét cơ bản của lý tưởng mà mình đã theo đuổi

Hỏi : Tình hình đất nước sẽ đi về đâu?

Trả lời : Nhiều nước Đông Âu đang lao vào cơn lốc, độc lập với ý muốn của các ĐCS ở nước đó. Liên-xô đang cố những cố gắng

cải tổ, xuất phát từ bên trên. Trung Quốc đi theo con đường thực dụng và đẩy lũng túng. Một số nước khác tỏ ra cứng rắn hơn. Trước mắt, cơn giông tố còn đang xảy ra, chưa ai biết đến sẽ dẫn đến chỗ nào. Cuộc cải tổ" nào thành công, nơi nào đổ vỡ, thất bại. Dù sao, xu thế chung của các nước là mở rộng dân chủ, mở cửa đối với thế giới, tôn trọng những quyền cơ bản của con người, đẩy mạnh phát triển và hợp tác kinh tế.

Tình hình kinh tế và xã hội của Việt Nam có lẽ trầm trọng hơn nhiều nước Đông Âu, đang lên cơn lốc cũng đã xảy ra. Tuy nhiên do những yếu tố nội tại, cơn lốc đó chưa đến. Việt Nam không có truyền thống dân chủ, lại thiếu truyền thống quật cường nội bộ. Hoàn cảnh chưa thuận tiện để làm xuất hiện những nhà tư tưởng có tầm cỡ và/hoặc để đẩy lên phong trào quần chúng mạnh mẽ. Chính vì những lẽ đó, cuộc thoát xác của nước mình, thường chỉ bắt đầu từ bên trên lãnh đạo. Nhưng nếu lãnh đạo không dám nhảy bên để ứng xử, không dám tách rời quyền lực và quyền lợi của mình, thì xã hội phải chịu quy luật cơ bản của nó. Người xưa đã từng nói: "Chớ thuyên là dân mà lật thuyền cũng là dân". Sự sách cũng còn đây những tấm gương như thế...

Hỏi : Anh lạc quan hay bi quan về tình hình hiện nay ?

Trả lời : Tôi không lạc quan, nhưng cũng không hẳn là bi quan. Cái gì cũng có quy luật và điều kiện phải chín muồi. Mặc dù, do tình hình của cuộc sống, ai trong chúng ta cũng nóng lòng, mong ĐCSVN có những cuộc đổi mới cơ bản hoặc dân chúng VN mạnh mẽ đứng lên. Tuy nhiên, yếu tố truyền thống cũng rất quan trọng. Châu Âu làm được theo cách của họ. Người VN có lẽ sẽ tiên hạnh theo một cách của mình. Cách thức có thể khác nhau, nội dung thì cũng thế thôi. Dầu sao, tình hình đất nước yêu cầu có những giải pháp cơ bản và cấp bách.

P.T.D. & Thanh Vân
Việt Nam, tháng 9/1989

◁ LANG GIÁO...tiếp trang 82

Nhà giáo sống bằng sự hào tâm của dân quá nhiều rồi. Mà sự hào tâm bao giờ cũng có giới hạn và đôi khi nó lại biểu hiện như một sự thương hại, một sự ban ơn tội nghiệp, khiến cho những người vốn sẵn lòng tự trọng như các nhà giáo chúng ta rất dễ tủi thân. Bởi thế, hầu hết các nhà giáo đều ao ước được sống thực sự bằng đồng lương của mình. Nếu vẫn tiếp tục cái cảnh "làm nghề nào ăn nghề ấy" thì phần đông đội ngũ nhà giáo vẫn lâm vào tình trạng "ăn giấy vụn và bụi phấn", trong khi các ngành khác đều phải "ăn" sắt thép, xi-măng... vẫn diễm phúc hơn nhiều. Đã đến lúc phải xem lại các chế độ chính sách đối với người thầy. Chỉ riêng Nhà nước không thể lo xuê. Tất cả các nhà máy, xí nghiệp, nông trường, hợp tác xã và các cơ quan có thu lợi nhuận hàng năm phải có nghĩa vụ đóng góp một phần giá trị sản phẩm của mình cho giáo dục. Có như vậy đội ngũ nhà giáo mới có đủ điều kiện vật chất và tinh thần để làm tròn sứ mạng vẻ vang của mình. Và tư tưởng lớn của Đảng: "Giáo dục phổ thông là nền tảng của một nước, là tương lai của dân tộc" mới có ý nghĩa hiện thực.

10-1987 H.M.1

Mình họa của
ĐẶNG XUÂN HÒ

